

G RESUN VE YÖRESİ ARAZILARINDAN DERLEME SÖZLÜĞÜ'NE KATKILAR

Feridun TEKİN*

Samet CANTÜRK**

ÖZET

çinde bulunduğumuz yüzyıl hız, teknoloji ve tüketim çağı olarak görülmektedir. Maddî değerlerin hızla tükendiği çağımızda, kültürel manevî değerler de hızla yok olmaktadır. Bu kaybolup giden değerlerden biri de dünya dillerindeki yerel ağızlaradır. Kültür unsurunun bir taşıyıcısı olarak dilin bir parçası olan bu yerel ağızlaradır. Bu açıdan bakıldığında ağızlardaki yöresel sözcüklerin derlenerek bir an önce kayıt altına alınması büyük önem arz etmektedir. Bu çalışmalar göz önüne alındığında, çalışmamızda Giresun ağızları üzerinden Derleme Sözlüğü'ne katkılar yapılarak, bu manevî mirasların kayıt altına alınması sağlanmak istenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ağız Araştırmaları, Türkiye Türkçesi Derleme Sözlüğü, Giresun Ağızları, Söz Varlığı, Türkiye Türkçesi Ağızları.

ADDITIONS TO THE TURKISH DIALECTS DICTIONARY FROM G RESUN DIALECT

ABSTRACT

At the present time, 21st century is observed as the speed, technology and consumption era. In this era, as well as tangible values are rapidly consuming, culturel intangible values are rapidly consuming too. One of these values is consumed the words of the local dialect in the world languages. Words of the local dialect in languages that is part of a conveyor element of the culture, at the present time disappearing due to many circumstances. From this point of view compiling and recording the vocabulary of this dialects are demonstrate the great importance. Under these conditions, in our study made contributions to Turkish Dialects Dictionary through the dialect of Giresun and aim at to record these spiritual heritage.

Keywords: Researches of Dialect, Turkish Dialect Dictionary, Giresun Dialect, Vocabulary, Turkish Dialects.

Giriş

çinde bulunduğumuz yüzyıl, ilerleme, gelişim, değişim ve hız kavramları ile bir tüketim çağı olarak hızla maddî ve manevî unsurları yok etmektedir. Maddî kayıpların telafilerinin mümkün olmadığı çağımızda, manevî anlamda yaşanan kayıplar dünya düzeninde tahribata yol açmaktadır. Özellikle somut olmayan kültürel miraslardan bazıları olan; gelenekler, görenekler, adetler, örfler, töreler ve dillere has yerel sözcükler kaybolma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Sosyal bilimlerin inceleme alanı olan bu konularda halen çok sayıda araştırmalar yapılmakta ve bahsedilen konularda bulunan malzemeler araştırmacılar tarafından ivedilikle kayıt altına alınırken, bu tükenip kaybolmanın önüne geçilmeye çalışılmaktadır.

* Doç. Dr., Giresun Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Öğretim Üyesi, Giresun - TÜRK YE, E-posta: tekinferidun@hotmail.com.

** Doktora Öğrencisi, Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Giresun - TÜRK YE, E-posta: sametcanturk28@gmail.com.

Dil açısından bakıldığında ise bu tüketimin en fazla olarak a ızlar kısmında olduğu görülmektedir. Diller içinde bir küçük birim olan “a ız” terimi TDK *Türkçe Sözlük*’te “11. Dil bilimi: Aynı dil içinde ses, ekil, söz dizimi ve anlamca farklılıklar gösterebilen, belli yerle im bölgelerine veya sınıflara özgü olan konu ma dili.”¹ anlamı ile verilmektedir. Konu ma dilinin yani sözlü dilin yazı dilinden ayrıldığı bazı noktalar vardır. Ölçünlü ya da standart dil adı da verilen yazı diline göre sözlü dil; bölgelere, sosyal gruplara, hatta ki ilere göre de i ebilen konu ma türlerini de içerir. Konu ma dilinin, bölgeler arasındaki özellikle ses farklılıklarına dayanan biçimlerine a ız denmektedir. Bir dil ya da lehçenin daha küçük yerle im bölgelerinde yazı diline oranla birbirinden az çok ayrılan konu ma biçimleri a ız özelliklerini te kil eder. A ızların kökeni tek bir ana dile uzanır. Zamana ba lı olarak ana dillerin farklı ses, biçim, anlam ve söz dizimi yönünde bazı geli meler göstermesi ile lehçeler ve a ızlar ortaya çıkmı tır.²

Dil, bir milletin kültürünü olu turan ö elerin içinde önemli bir yer tutmaktadır. Milletler kültür de erlerini dil yoluyla ku aktan ku a a aktarırlar. Bugün kültürümüze ait birçok maddi ve manevi unsur Anadolu a ızlarında ya amaktadır. Anadolu a ızları bu bakımdan oldukça zengin bir hazineye sahiptir. O hazineyi ke fetmek de dilde ya ayan kültür unsurlarımızı ortaya çıkarmakla mümkündür³. A ızlarda Türk dilinin geçmi ten günümüze gelmi birçok özelliklerini bulmak mümkün olmaktadır. A ızlar ses, ekil ve söz varlı ı bakımlarından Türkçenin zenginli ine katkıda bulunmakta aynı zamanda bu hazineden yararlanılarak dilimizin geçmi dönemlerine ık tutulmaktadır. Günümüzde Türkiye Türkçesi a ızlarında bulunan ancak kayıtlara geçmeyen çok sayıda sözcük, deyim ve kalıpla mı sözler bulunmaktadır.

Vurguladı ımız üzere ileti im kolaylı ı, küreselle me, internet, televizyon ve köy nüfuslarının azalması vb. gibi birçok etkiye ba lı olarak bu hızlı teknoloji ça ında dillerin yerel özelliklerinin kullanılmamaya ve kaybolmaya yüz tuttu u anla ılmaktadır. A ızlar aynı ilin ilçeleri, köyleri arasında dahi çe itlilikler göstermeleri açısından bir dil için çok önemli kaynaklardır ve bu çe itlili in do urdu u söz varlıklarının kayıt altında tutulması da aynı derecede önemlidir.

Günümüzde örgün e itim-ö retimin üst seviyede yaygınla ması, basın-yayın kurulu ları ve devletin bir yazı dilini benimseyip bunu vatandaşlarına ö retmesi sonucunda a ızların hızla yok oldu u söylenebilir. Bu yok olu özellikle söz varlı ında kendisini belirgin olarak hissettirmektedir. Çünkü de i en hayat artlarıyla birlikte, birçok kullandı ımız alet ve bun yanı sıra gelenek ve görenekler, ya ayı tarzları da de i mi , önceki hayat artlarına ait olan sözcükler bizzat o sözcükleri edinmi olan ki ilerce hemen kullanımdan dü mü tür. Sadece “ka nı” aracının yok olmasıyla birlikte a ızlarda bu aletle ilgili onlarca sözcük yok olmu tur. Bu anlamda a ızların söz varlı ının tespiti, metin tespiti kadar önemli ve acildir⁴.

Yerel söz varlıklarının ilk kayıtları 1932 yılında Türk Dili Tetkik Cemiyeti adı altında kurulan ve 1936 yılında Türk Dil Kurumu adını alan kurum tarafından yapılmı tır. O dönemdeki dil politikalarına ba lı olarak Türkiye Türkçesinde bulunan tüm yerel sözcüklerin tespit edilip kayıt altına alınması amacı ile Türkiye Türkçesi A ızları Sözlü ü projesi ba lamı tır ve “Söz Derleme Dergisi” adı altında yayınlanmaya ba lamı tır. Daha sonra bu dergi malzemesi ve 1963-1982 yılları arasında yapılan derlemeler birle tirilerek 12 cilt halinde bir sözlük te kil edilmi tir. Ancak bu sözlük malzemesi Türkiye Türkçesinin a ızlarındaki zengin hazineyi halen tam olarak yansıtamamaktadır.

¹ *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 11. Baskı, Ankara 2011.

² Süer Eker, *Ça da Türk Dili*, Grafiker Yayınları, 6. Baskı, Ankara 2010, s. 44.

³ Feridun Tekin, “Giresun A ızlarının Anadolu A ızları çindeki Yeri”, *Giresun Kültür Sempozyumu Bildirileri*, 30-31 Mayıs 1998, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları, stanbul 1998, s. 267.

⁴ Mehmet Dursun Erdem, “A ız Sözlükçülü ü Üzerine”, *Turkish Studies*, C/S. 8/95 (2013), s. 97.

Türkiye Türkçesi a ızlarından 1933-1935 yılları arasında 150 bin civarında söz derlenmi , bu malzeme Türkiye'de Halk A zından Söz Derleme Dergisi adıyla 1939-1949 yılları arasında dört cilt olarak yayımlanmıştır. Bu ilk derleme çalışmasında çe itli anlam karışıklıkları, madde bazı düzensizlikleri ba ta olmak üzere birçok eksiklik ortaya çıkmıştır. Bu eksiklik ve hatalar göz önünde bulundurularak 1952 yılında tekrar derleme çalışmaları başlatılmış , gönüllü aydınlardan ve öğretmenlerden faydalanılarak 8 yılda 450 bin fi toplanmıştır. Bu iki derlemenin fi leri bir araya getirilip harmanlanarak 1963-1982 yılları arasında Derleme Sözlü ü adıyla yayımlanmıştır⁵. Derleme Sözlü ü'nün bazı eksiklerini; derleme yapan kişilerin bilimsel bir metot kullanmamaları, derleme yapılan sözcüklerin fi lenirken fonetik ya da morfolojik olarak yanlış yazılıp hatalar yapılması, derlemecilerin yeterli sayıda gördükleri sözcükleri yollayıp birçok sözcü ü derlemeden es geçmeleri olarak söyleyebiliriz. Derleme Sözlü ü'nü tararken Giresun a zında var olan ancak sözlükte bulunmayan birçok sözcü ün olduğu, bazı sözcüklerin ise Giresun a zında bulunduğu halde sözlükte derlenen iller kısmına Giresun ilinin yazılmadığı gibi eksikleri görülmüştür. Ayrıca sözlükteki bazı sözcüklerin ise Giresun a zında kullanılan anlamları verilmemiştir. Bu kadar büyük bir çalışmada eksikler olması doğaldır gibi yine bu eksikleri kapatmak biz araştırmacılara düşmektedir. Bu bahsettiğimiz eksiklerin hepsi olmasa bile bazılarını tamamlamak amacıyla bu çalışmaya hazırlanmıştır.

Giresun merkezi ve yöresi, tarihi ve sosyal yapısı ile bölgede önemli bir yere sahiptir. Doğal limanları ve verimli toprakları Giresun'un tarihten bu yana önemli bir yerleşim merkezi olmasını sağlamıştır. Doğru Karadeniz Bölgesi M.Ö. VIII. yüzyıldan itibaren Türk ya da Türklükle münasebeti olan topluluklar tarafından yurt edinilmeye başlanmıştır bir bölgedir. Ancak bölgenin siyasi ve demografik bakımdan Türklerin eline geçmesi 1071 Malazgirt Sava ından sonra olmuştur. Osmanlı öncesi dönemde Trabzon daki bir çok kısım Türk hâkimiyetine girmişken Fatih Sultan Mehmet'in iktidarında buraların da fethedilmesiyle bölgede siyasi birlik sağlanmış ve Türk nüfusu bölgenin tamamen hâkimi haline gelmiştir⁶. Doğru Karadeniz illerinden biri olan Giresun'da nüfusun çoğunluğu Ouzların Çepni boyundan olan Türkler olmaktadır. Giresun'da yaşıyan Rum nüfusu mübadele sonucu büyük ölçüde azalmıştır. Giresun'da Bulancak baş ta olmak üzere birkaç ilçede çok önceden gelip bölgeye yerleşmiş olan Gürcü etnik grubuna mensup nüfusun da bulunduğu görülmektedir. Tarihi süreç içerisinde artık bütünüyle mi olan bu farklılık unsurları da bölgenin a zına etki etmekte ve söz varlığını zenginleştirmektedir.

Giresun a zı Ahmet Cafero lu'nun 1959'daki tasnifine göre Kuzeydoğru Anadolu A ızları içinde, E. Piet Kral tasnifinde Orta Karadeniz A ız Grubu içinde gösterilmektedir. Leyla Karahan'ın tasnifinde ise Batı Grubu A ızları içinde V. (ebinkarahisar, Alucra hariç) ve VI. (ebinkarahisar ve Alucra) alt grupta gösterilmektedir⁷. Giresun a zı Karadeniz bölgesinde özellikle Ordu a zı ile yakın benzerlikler gösterirken bahsedilen ebinkarahisar, Alucra ve Çamoluk ilçelerinin a ızları ise daha çok Gümü hane, Erzincan ve Sivas A ızları ile benzerlik göstermektedir.

Çalışmamızda a ız sınır bölgesini Giresun ili sınırları çizmektedir. Batıda Piraziz, doğuda Eynesil, güneyde ise Alucra, ebinkarahisar ve Çamoluk ilçeleri sınır olarak görülmektedir.

Çalışmada, "Derleme Sözlü ü'nde Bulunmayan Sözcükler", "Derleme Sözlü ü'ndeki Anlamlarının Yanında Giresun A ızlarında Farklı Anlamları da Bulunan Sözcükler" ve "Derleme Sözlü ü'nde Giresun A ızları ile Aynı Anlamda Bulunan Ancak Giresun Yöresinde Kullanıldı ı

⁵ Ali Akar, "A ız Sözlükleri Yöntem ve Sorunlar -I-", *Turkish Studies*, C/S. 4/4 (2009), s. 6.

⁶ brahim Tellio lu, "Doğru Karadeniz Bögesinin Türk Yurdu Haline Gelmesi Hakkında Bir Derleme", *Turkish Studies*, C/S. 2/2 (2007), s. 654.

⁷ Ahmet Buran, "Türkiye Türkçesi A ızlarının Tasnifleri Üzerine Bir Derleme", *Turkish Studies*, C/S. 6/1, 2011, s. 41-54.

Gösterilmeyen Sözcükler” ekinde üç ba lık altında ele alınmıştır. Birinci ba lık altında, Giresun a zında tespit etti imiz ancak Derleme Sözlü ü’nde bulunmayan sözcükler bir araya toplamıştır. Bu ba lıkta, sözcük ve anlam açısından Derleme Sözlü ü’ne direkt katkılar sunulması amaçlanmıştır.

İkinci ba lık altında ise Derleme Sözlü ü’nde bulunan ancak Giresun a zında tespit etti imiz anlamları verilmemiş sözcükler bulunmaktadır. Üçüncü ve son ba lıkta ise Giresun a zında olan ancak Derleme Sözlü ü’nde bulunmayan halde Giresun a zına ait olduğu belirtilmeyen sözcüklere yer verilmiştir. Burada, Giresun ve yöresi a ızlarının söz varlığına Derleme Sözlü ü’ndeki bu sözcüklerin tespiti ile de katkı yapılması sağlanarak, yörenin söz varlığındaki zenginli in bir arada derlenmesi amaçlanmıştır.

2. ve 3. ba lık altındaki sözcüklere ulaşımı kolayla tırmak açısından, Derleme Sözlü ü için “DS” kısaltması kullanarak bu sözcüklerin bulunabileceği ciltler belirtilmiştir.

1. Derleme Sözlü ü’nde Bulunmayan Sözcükler

a aza gitmek: Geceleyin lüks lambası ve cemek denilen aletle çıkılan balık avı.

ahlat: Yabani armut.

amcak: Ak am olduğu zaman, ak amleynin.

atbiberi: Bir çe it ye il ot (özellikle dere kenarlarında yetişir).

atdamak/ayıtdamak: Sık bitkilerin ve özellikle fındık ocaklarının ayıklanması için.

ati lig: Mutfakta ate yanan yer, ocak başı.

ayazı: Birinci sınıf arazi, düz ve verimli tarla.

ba d rcü: Kınacı alayı.

batman: 10 kg civarındaki a ırlık ölçüsü.

bilecan: Falcı, kayıp bilen, geleceği bildiren söylenen.

bo asak/b sak: Bo aya gelmiş, bo a isteyen inek, dana.

boyuna: Sürekli, devamlı.

bük: 1. Dere kenarlarında bulunan düz arazi.
2. Düzleşen ardından gelen viraj.

büyük : Dede, ailenin en büyük erkeği.

cam ı : Camlı gaz lambası.

cangoloz/cadaloz: Daha çok çocukları korkutmak için varlığına inanılan korkunç bir yaratık.

cavaloz: Sincap.

cede: Eski kervan yolu.

cemcek: Çerisinde kuru üzüm ve leblebi karışık ekilde bulunan kuruyemi e verilen ad.

cıbartlamak/cıbartdamak: Bahçelerdeki zararlı ve lüzumsuz bitkileri ayıklamak.

cıfıdır: Becerikli.

cındık: Biraz, azıcık, çok küçük.

cıymuk/çıymuk: Çatal.

cilbat: Sulama sırasını düzenleyen su bekçisi.

ciscibid/ciscibid ol-: Islanmak, sırlıslıklanmak.

colbalanmak: Yıkanmak, banyo yapmak.

çapula: Bir çe it ayakkabı, çarık.

çeç: 1. Çotana ndan çıkarılmış fındık. 2. Madeni para.

çef: Bir çe it bodur bitki.

çıkma na getirmek: 1. Denk getirmek, denk getirip avlamak. 2. Yerli yerinde söz söylemek, lafı gedi ine koymak.

çılpan: amar, tokat.
çırthık ku u: Serçeye benzer küçük bir ku türü.
çıtırık: Bir cins a aç.
çit: Ev önündeki tarla.
çomurtmak: Koparıp sıkamak.
çul takmak: Oyunda el kazanmak.
dadduk: Tatlı, ekerli (ço unlukla mecazi anlamda sevgi sözcü ü olarak).
dayanç: Payanda, destek.
depebizdik: Takla.
dıbiç: Meyvenin sap kısmı. Ayrıca benzetme yapılarak hakaret sözü olarak da kullanılır (“dıbiç a ızlı”).
dıgıllama: Bilye oyununda e imden istifade yava ça yuvarlama.
dıvıldak: Küçük yuvarlak meyve veya yumru sebze.
domuza a ı: Kökleri zehirli ve yuvarlak bir bitki. Bazen balık avlamakta kullanılır.
egezlenmek: Gırgıra alınmak.
evcülüg/evcilüg: Evcilik oyunu.
ey vermek: Ça ırmaya kar ılık sesle yanıt vermek.
fa ırtı: Su sesine benzer ses, parazit.
ferik elması: Bir cins elma.
filisbit: A zına kadar dolu (çuval, sepet vb.).
finnuri: Camsız gaz lambası.
fodul: Dik kafalı, itirazcı.
fol: Tavukların yumurtlaması için sürekli kümeste bırakılan yumurta.
gö: Ye il, henüz olmamı meyve.
gabartdak: Olgunla mamı (ye il) incir.
gabiyyet: Kabahat, suç.
galemlik: Baca.
gambalak: ri toprak veya ta parçası.

ganayaklı: 1. Savunmasız kadın. 2. Saf, kimseye zararı olmayan ki i. 3. Hamile kadın.
gandaz: Kekeme.
gantar: 1. Kantar 2. A ırlık ölçüsü.
gararbazara: A a ı yukarı, göz kararı.
garigen: Bir çe it a aç, di budak.
garpı mak: Oyna mak, güre mek.
ga : Uçurum.
gatırotu: Bir çe it bitki, kaktüs
gavunç: Testislerin darbe sonucu i mesi.
gavunç olmak: Beklemekten sıkılmak (mecazi).
gerevu/ger : Ço unlukla fındık ya da meyve toplamakta kullanılan ucu e ri uzun de nek.
gıbiç geçmek: Denk getirememek, oyunda ıskalamak.
gıcırık kapı: Tahta ve dallardan yapılan, açılıp kapanırken ses çıkaran bahçe kapısı.
gıcumuk olmak: Kızı mak, içi kaynamak.
gıçmuk: Tekme, genellikle katır ve e ek tekmesi.
gıldır gıbiç: e yaramayan eyler, önemli olmayan e ya.
gılmuç: Küçük a aç parçası, kıymık.
gınumuk: Utanmaz, arsız.
gırbıç: Kurba a.
gırklı: Kırk günü dolmamı olan do um yapmı kadın.
gısırık: Kuytu, dar, aralık yer.
gobuzlanmak: Övünmek, i inmek.
godesbana: Becerikli, hamarat.
gomit: Bir balık türü.
gonu uk: Konu ma, sohbet etme, söylenmi söz.

goruk: Fındık kurdunun deldi i, içi bo ya da çürük fındık.

go ama: Bir avucun alabildi i kadar.

görgülük: Bret alınacak olay.

gösügızıl: Serçe.

gulubecek: Perde ayaklı ku , karabatak.

guru ga: Ma rapa.

gu ana: Ku hane tencere.

guvaldama: Topu una basarak, alelacele giyilen ayakkabı.

guytak: 1. Çukur. 2. Derin olmayan su.

gübbek/güpbek: Tombul, sevimli.

güpbecek/güpecek: Güp diye ses çıkaracak ekilde vurmak.

hemencek: Çabucak, hızlıca.

hers: Hırs, kızgınlık anı.

hırtdamak: Bir eyi parça parça kesmek, do ramak.

hopcin: Kara lahana, fasulye, ya ve biberle yapılan yemek.

horasan inciri: Genellikle reçeli yapılan bir cins incir.

hou: u, o.

hö ül a azlı: A zı çirkin, salyalı kimse.

ısgat: Ölü e yası.

ısrığı: Perhiz.

ilerki gün: Dünden önceki gün ya da dün için de kullanılır.

isîn: Hüseyin isminin yöresel söyleni i.

kar ılama: Dü ünlerde oynanan yöresel bir halk oyunu.

kayn rı: Ho nutsuzluk sözü, seslenen birisine verilen cevap olarak kullanılır.

kelkaçan: Serçeye benzer, ba ı iki renkli ku .

ke ül: Hayvan yalı.

keyfanı: Ya lı kadın, kocakarı.

kösmelik: Ahırlarda hayvan gübresinin dı arı atıldı ı küçük delik.

lagut: p sarılan sopa.

l : Selin, akarsuyun getirdi i ince çamur.

ölmek: Giysiye ya da herhangi bir yere leke sürülmek.

lök: Çamur halinde olan toprak, sıvıla mı katı maddeler için de kullanılır.

ma zı/mâza/mâzu: Eve yakın olan direkli kiler.

mangu : ri yarı, i man kadın.

mano/manu: Kumar oynanan ortamda, mekan sahibinin payına dü en para.

memi hane: Tuvalet.

me ebe: Ma rapa.

mı gıç: Cimri.

mıymıy: Sünepe, a ır hareket eden.

mükgem: Sa lam, kuvvetli.

otluk sepeti: Küçük elek.

oyna : Sevgili, metres.

öse: Ucu yanmı dal, sopa.

öp sıkmak: Bir eyi özensizce yıkayıp sıkmak, alelacele yıkamak.

paska/pa ka/paçka/pöçke: Küçük kulübe, barınak.

patuç: Yerleri silmede kullanılan bez parçası.

pelit düd : Me e palamudu.

pe ko: Soba.

sakırtdak/sakartlak: Kene.

salık etmek: Yol göstermek, yollamak, haber salmak.

saricalı: Sarıca arı, e ek arısı.

savak savmak: Suyun yönünü de i tirip balık tutmak.

sepken/serpken/sepgen: Ya murun sert yelle savrulurak ya ması.

sergen açmak: Olgun dutları dökerken altına tente açmak.

sıypuk: Deli, delirmi .

sifdiye/siftin: İlk olarak, birinci.

ellume: Çok süslü fakat biraz da pasaklı olan kadın.

ıldirik: Ye il bitki kabu undan yapılan düdük.

taflu: Besili, tavlı.

takildik: Bayramlarda kurulan salıncak.

tay durmak: Hayvan (e ek, katır vb.) yüklerken, yükte dengenin sa lanması durumu.

tı bızdın: Çevik, atak, çok hızlı ko an.

tırmıt/tirmit: Ormanlarda, bitki diplerinde yeti en, rengi sarıya çalan mantar türü.

tingil tingil: Yava yava (yürüme/hareket etmek).

tirizma: Topra ı derince e eleyip, ayrıklardan temizleme.

tivsi/tirsi: Balık yavrusu.

tokul: Yuvarlak hamur parçası.

torsuma: Hırpalanma, küflenme.

tömbelek: Küçük davul (ramazan ayında gece insanları uyandırmak için çalınır).

unlama/unnama: Küçük parçalar halinde do ranan kara lahananın mısır unu ile yapılan yeme i.

yalcak: Yal kabı.

yalmaç/yalamaç a ızlı: A zı burnu karı mı , kirli.

yangabiz: 1. Topallayarak yürüyen, aksak. 2. Üçka itçi, dalavereci.

yavcunmak: Heveslenmek

yav u: Hayvanlara verilen bir çe it ye il ot.

yaykın/yeykin: Kızıla aç.

yeh etmek: Ünleyip yola koymak (at, katır vb. hayvanlar için).

yömlmek: Teyellemek, düzensizce diki yapmak.

y lanmak: Yuvarlanmak.

yunacak/yuncak: Kirli, yıkanacak (elbise vb.).

zabaccak: Yarın, yarın sabah.

zavırtlak/zıvartlak: Olgunla mamı ham ve sert meyve.

z le/z lden: Sonra, birazdan.

zıgara: Sigara.

zıldırzıp: kide bir, sık aralıklarla.

zıpcuk: Fındık ya da kızıla aç sürgününün kabu undan yapılan düdük.

2. Derleme Sözlü ü'ndeki Anlamlarının Yanında Giresun A ızlarında Farklı Anlamları da Bulunan Sözcükler

afgurmak: stenmeyen ekilde ba ırmak, be enilmeyen sözlere kar ılık hayvan sesi nitelenmesi yapmak. (DS c: 1)

a da: Pekmezin üzerinde biriken sarı ile kahve rengi arası tabaka (özellikle dut pekmezinde olur). (DS c: 12)

a ıltı: Sulandırılmı ayran. (DS c: 1)

a namak: Oturulan ya da uzanılan yerde iyice yayılmak, keyifli biçimde uzanmak. (DS c: 1)

alavuz: Yılı ık, sözden anlamayan, arsız. (DS c: 1)

althık: Sinin yüksekte durması için a açtan veya demirden yapılan dört ayaklı mutfak gereci, ayak. (DS c:1)

aruk: Beyazlamı , rengi solmu (insan teni için). (DS c: 1)

askı: Gelini hamam götürürken çalgıcının ba ına ba lanan basma, bez. (DS c:1)

avsana: Anormal. (DS c: 1)

ayda : Küçük çocuklara merhametsiz davranan ya lı ki i. (DS c: 1)

bandık: Mısır tarlalarında mısırların diplerinde yeti en ot. Yeme i de yapılır. (DS c: 2)

basuk: Kısa boylu, cüce (genellikle kısa boylu kilolu hanımlara olumsuz sözler söylenirken kullanılır). (DS c:2)

belertmek: Gözünü irice açmak, sevimsizce bakmak. (DS c: 2)

berinmemek: Uykudan irkilerek uyanmak. (DS c: 12)

bertinmek: Ürkemek, geri çekilmek. (DS c:2)

bızık: Ko ma, sıçrama. (DS c: 2)

bızıklamak: Sıçrayarak ko mak. Baharda otlamaya çıkan genç danaların sıçrayarak ko ması. (DS c: 2)

bokuç: Küçük, yuvarlak ta larla oynanan bir oyun. (DS c: 2)

boymak: Zannetmek. (DS c: 2)

bozalak: Beyaza yakın bir renk, boz renge çalan. (DS c: 2)

bucaklık: Mutfak, yemek yapılan yer. (DS c:2)

bürlemek: Sarmak, sarmalamak. (DS c: 2)

camadan: Yün ve kıldan dokunan desenli sırt çantası. (DS c: 3)

cazi/cazu: Cadı. (DS c: 3)

cemek: Geceleri derede balık avlamak için yapılmı alet, uzun bir sopanın ucunda a zı çatallı bir av aleti. (DS c:3)

cerlemek: Ba ırmak, azarlamak. (DS c: 3)

cıbartmak: Kesilmi a aç dallarının küçük yan dallarını tek tek kesmek. (DS c:3)

cırtta: Kızgın ya da pi irilen ekmek hamurundan elde edilen yiyecek. (DS c: 3)

ci ir: Caka satma, gösteri yapma. (DS c: 3)

cindili: Sinirli, asabi (kimse). (DS c: 3)

cinibiz: Kurnaz, üçkâ ıtçı. (DS c: 3)

colap: Üzüm, dut gibi meyvelerin ha lanmı posası veya süzülen suyu. (DS c: 3)

cünüt: Verimsiz toprak. (DS c: 3)

çakıldak: 1. Dere kenarlarındaki ufak ta lar.
2. Fındık, mısır, bu day gibi tarım ürünlerinin taneleri. (DS c: 3)

çaltı: Davetsiz misafir. (DS c: 3)

çarprı: Özellikle ceviz ve fındık dökmeye yarayan uzun sopa. (DS c: 3)

çatma: Ah ap evlerde iki odayı ayırmakta kullanılan tahta perde. (DS c: 3)

çatmak: Kavga etmek için ters laflar söylemek. (DS c: 3)

çaytak: Aksayarak yürüyen. (DS c: 3)

çellemek: Ü ümek. (DS c: 3)

çingil: Bir cins erik. (DS c: 3)

çırakman: Küçük gaz lambasının üzerine konuldu u, a açtan yapılmı , yakla ık 1 metre boyundaki lamba aya ı. (DS c: 3)

çırpmak: Budamak. (DS c: 3)

çıtıl/çıtır: 1. Kurumu , karı mı bitki örtüsü. 2. Dola mı ip. (DS c: 3)

çıtlak: Ate parçası, kor. (DS c: 3)

çotanak: Genellikle ikiden çok fındı ın bir arada bulundu u, fındı ın ye il kabuklu hali. (DS c: 3)

dalamak: 1. Köpekleri avlarını parçalamaya alı tırmak. 2. Köpe ın bir anda ısırıp kaçması. (DS c: 4)

dıgıl: Yava ça. (DS c: 4)

dıngıl: Bir sapa ba lı ve sallanan e ya ya da bitki. (DS c: 4)

dibek: Bulgur yapılan içi oyuk ta . (DS c: 4)

dikin: Fındık fidesi. (DS c: 4)

dim: Bir çe it bilye oyunu. (DS c: 4)

domal: Barbunyaya benzer fasulye. (DS c: 4)

dombak: 1. Kestane. 2. Kaba, içi bo .

donam: Balıkçılıkta kullanılan alet takımı. (DS c: 4)

dönderme: Hamsi ve fasulyenin tavada mısırla yapılan kızartması. (DS c: 4)

dönek: Derelerde özellikle derin yerlerde suyuna anafor yaptı ı yer. (DS c: 4)

düve: Genç inek. (DS c: 4)

ebrük: Yıpranmı . (DS c: 5)

ehem: Küs olunan ki i. (DS c: 5)

elavı: Çıplak elle yapılan balık avı. (DS c: 12)

e gün: Ya lı, kart. (DS c: 5)

eylenmek: Mola vermek. (DS c: 12)

fı gı: Dı kı. (DS c: 12)

gaban: Ta lı topraklı, bayır tarla. (DS c: 6)

gamit: Olumsuzluk anlatan takma ad. (DS c: 6)

gandak: Özensiz diki , rastgele diki atmak. (DS c: 6)

garamuk: çi bo , hastalıklı fındık. (DS c: 6)

garmak: De irmen ta mın di lerinin düzle mesi. (DS c: 6)

garuk: Toprak set. (DS c: 6)

gaygana: Tuzlu hamsi ve unla yapılan yemek. (DS c: 6)

gazel: Kuru a aç yapra ı. (DS c: 6)

geçek: Merdiven. (DS c: 6)

gelder: A açtan yapılmı hayvan yal kabı. (DS c: 6)

gendeme: Kalın çekilmi mısır. (DS c: 6)

gevgene: Bir tarafı kıllı battaniye. (DS c: 6)

gılik: Mısır ekme i sacında ortadaki en küçük ekmek. (DS c: 6)

gırnap: Kenevirde ip. (DS c: 6)

girinti: A zı orak gibi olan ve ot kesmeye yarayan alet, tırpan. (DS c: 6)

golluk: Kola ve omuza takılarak ta ınan torba. (DS c: 6)

gondura: Bilye oyununda bir terim. (DS c: 6)

got: Taneli meyve ve tahılları ölçmeye yarayan ölçü kabı. (DS c: 6)

gö üslük: İkokul önlü ü. (DS c: 6)

guvalak: Bayku . (DS c: 6)

habbak: Süt veya ayrandan yemek, bebek maması. (DS c: 7)

ha lak: Çok iyi pi memi , içi çi kalmı . (DS c: 7)

hıltamak: Ya lanmak, yıpranmak. (DS c: 7)

hı ır: Eski, iyice yıpranmı . (DS c: 7)

ırıp: Tuzak. (DS c: 7)

isgembi: skemle. (DS c: 7)

kakmak: Toslamak (inek ve öküz için). (DS c: 8)

keltek: Eskimi , yıpranmış . (DS c: 8)

kesek: Küçük odun ve çalı parçaları. (DS c:8)

kotmak: Lastikten astarsız ayakkabı. (DS c:8)

köstüre: Bile i ta 1. (DS c: 12)

lenger: Saplı büyük kap. (DS c: 12)

mintan: Gömlek. (DS c: 12)

öz: Sepet ve elek yapımında kullanılan çatma çubukları. (DS c: 9)

paldır: Yabani bitki örtüsü. (DS c: 9)

pene: Büyük tekne. (DS c: 9)

pe kir: Havlu. (DS c: 9)

pırtı: Eskimeye yüz tutmuş giyim e yası, kuma . (DS c: 9)

po ul: Ha lanmış ya da közlenmiş taze mısır. (DS c: 12)

sabi: Bebek, zavallı küçük çocuk. (DS c: 12)

sazak: Ahırların önünde biriken idrarlı su, çamurlu su. (DS c: 10)

sefitmek: Yanılmak, a ırmak. (DS c: 10)

sergen: Sebze meyve kurutmak için çubuklardan örülmüş yer. (DS c: 10)

simelek: Çok a ır hareket eden, uyuz kimse. (DS c: 10)

sini: Sofra, büyük yemek tepsi. (DS c: 12)

suluk: Erkek hayvanın yumurtalık dışındaki torba (eskiden suluktan top yapılırdı). (DS c: 10)

susak: Su kabası, içi boş kabak. (DS c: 10)

takaç: Kavgacı, hır çıkarıcı. (DS c: 10)

tam: 1. Oda, küçük yapı 2. Hapishane. (DS c: 10).

terçimemek: Eriyip sulanmak, ıslanmak. (DS c:12)

terek: Mutfak rafı. (DS c: 10)

tesbermek: yice pi meden kuruyup kıvrılmak. (DS c: 10)

topur: Çok sayıda fındık tanesine sahip çotanak. (DS c: 10)

tülmek: Ku yavrusu ve kümes hayvanları için tüylerin sıkla ması, ço alması. (DS c: 10)

umsunmak: Ümitlenmek, bir ey beklemek. (DS c: 12)

vara: Var ya. (DS c: 11)

ya la /ya laç: Pekmez ve unla yapılan bulamaç yemek. (DS c: 11)

yamalak: te öylesine, eksik, uyduruk. (DS c: 11)

yanlık: Evin yanındaki ya da içindeki kiler. (DS c: 11)

yavuk: çi bo , di i olmayarak bozuk konu an. (DS c: 11)

yazlık: Bir çe it spor ayakkabı. (DS c: 11)

yepelik: Ses çıkararak kargaları kaçıran korkuluk. (DS c: 11)

3. Derleme Sözlüğü'nde Giresun Ağızları ile Aynı Anlamda Bulunan Ancak Giresun Yöresinde Kullanılmı ve Belirtilmemi Sözcükler

- a ırayak:** Gebe. (DS c:1)
- a laz:** Oyunbozan, a layan. (DS c:1)
- baldıran:** A açlık yerlerin altlarında yeti en ve sapları pi irilerek yenen bir bitki. (DS c: 2)
- ba ı boydak:** Ba ıbo . (DS c: 2)
- belertmek:** Gözleri, akını meydana çıkaracak ekilde açmak. (DS c: 2)
- bıldır:** Geçen yıl. (DS c: 12)
- bile:** Birlikte. (DS c: 12)
- bitdek/bittek:** Bir tane, bir tek. (DS c: 2)
- bö ülce:** Börülce, fasulye. (DS c: 2)
- böön:** Bugün. (DS c: 2)
- bun:** Sıkıntı. (DS c: 2)
- buymak:** Ü ümek, donmak. (DS c: 2)
- bürüncek:** Ba örtüsü. (DS c: 2)
- cecim:** Kilim. (DS c: 3)
- cember:** Kadın ba örtüsü, yemeni, yazma. (DS c: 3)
- cere:** Güç, kuvvet. (DS c: 3)
- cımbı :** E lence. (DS c: 3)
- cıvız:** Oyunbozan. (DS c: 12)
- cingen/cıngan:** Çingene. (DS c: 3)
- çaruk:** Çarık. (DS c: 3)
- çebiç:** Keçi yavrusu. (DS c: 3)
- çı namak:** Çi nemek. (DS c: 3)
- çırnık:** Küçük boyda kayık. (DS c: 3)
- de men:** De irmen. (DS c: 4)
- dekmük:** Tekme. (DS c: 4)
- depimek:** Kurumak. (DS: c: 4)
- deydaha/deytaha:** te orada. (DS c:4)
- dinelmek:** Aya a kalkmak, dik durmak. (DS c: 12)
- dobıç:** Kısa boylu, i man (kimse). (DS c: 4)
- ebe:** Büyükanne, nine. (DS c: 5)
- e en:** 1. Gövde. 2. Üst ba . (DS c: 5)
- elavı:** Göremeden bir ey arama, el yordamı. (DS c: 12)
- elmek:** Bir avucun aldı ı kadar, bir tutam. (DS c: 5)
- emen:** Çocukların oyunda i aretledikleri yer, ebenin yeri, kale. (DS c: 5)
- emme/eme:** Ama. (DS c: 5)
- e ün:** Ekmek ve yufkayı pi irmeye ya da çevirmeye yarayan kürek. (DS c: 5)
- evcük:** Küçük çocukların ta ve kiremit parçaları ile evcilik oynamak için yaptıkları ev. (DS c: 5)
- ferik:** Cıvcivlikten yeni çıkmı genç tavuk. (DS c: 5)
- gakmak:** Kalkmak. (DS c: 6)
- gambak:** Saçları dökülmü ba , kel. (DS c:6)
- garuk:** Mısır sapı. (DS c: 6)
- gatık:** Ayran. (DS c: 6)
- gaybana:** stenmeyen, kötü, yakı ıksız. (DS c: 6)
- gı:** Be...' Hey...' gibi ça ırma, seslenme ünlemi (kadınlar için kullanılır). (DS c: 6)
- gılık:** Saçta pi irilen küçük ekmek, çörek. (DS c: 6)
- gımıl gımıl:** Yava yava , uyuzca. (DS c: 6)
- gırklık:** Keçi ve koyun tüylerini kırmaya yarayan bir çe it makas. (DS c: 6)
- gopça:** Dü me. (DS c: 6)
- go am:** Bir ya da iki avuç dolusu. (DS c: 6)

govermek: Salıvermek, bırakmak, koy vermek. (DS c: 6)

gö nümek: Toplandı ı zaman sert olan meyveler kendi kendine fazla olgunla mak, yumu amak. (DS c: 6)

gu luk: Sabahla ö le arası, daha çok sabahın erken saatleri için kullanılır. (DS c:6)

guvak: Ba ta olan kepek. (DS c: 6)

güvenek: Sı ırları rahatsız eden bir çe it sinek, gübre sine i. (DS c: 6)

habu: Bu, i te, i te bu. (DS c: 7)

habule/habüle: Böyle, bu ekilde. (DS c: 7)

habura: Burası, bura. (DS c: 7)

ha indi: Hemen, imdi, az önce. (DS c: 7)

hayf: Öç, intikam. (DS c: 12)

helbet: Elbet, her halde, üphesiz. (DS c: 7)

heri: Seslenme ünlemi. (DS c: 7)

ho uran: Tarlalarda kendili inden yeti en, yeme i de yapılan geni yapraklı bir çe it ot. (DS c: 7)

hö ül: Suyu alınmı meyvenin posası. (DS c:7)

ı imak: Gün aydınlanmak. (DS c: 7)

kakmuk: Yumruk. (DS c: 8)

katık: Ya ı alınmı yo urt, ayran. (DS c: 8)

kefli: Kirli, pis, bakımsız, pasaklı (kimse). (DS c: 8)

kenef: Tuvalet, ayakyolu. (DS c: 12)

kerkinmek: Sapık amaçla birisinin arkasına de mek, sürünmek. (DS c: 8)

kertmek: Yontmak, çizmek, kertik yapmak. (DS c: 8)

küpüç: Kısa boylu, i man (kimse). (DS c: 8)

kürümek: Kar, çamur, toprak vb. eyleri kürekle sıyrarak atmak. (DS c: 8)

lapçın: Lastik ayakkabı. (DS c: 12)

lenger: Kova. (DS c: 12)

mahna/mana: leri sürülen sözde neden, bahane. (DS c: 9)

mamak: Çocuk yeme i, mama. (DS c: 12)

namazlık: Ba örtüsü, tülbent. (DS c: 9)

nardek: Sulandırılmı pekmez vb. ek i içecekler. (DS c: 12)

okarı: Yukarı. (DS c: 12)

pantul: Pantolon. (DS c: 9)

patlanguç: Tabanca gibi ses çıkartan bir çocuk oyunca ı, patlangıç. (DS c: 9)

pavlika: Fabrika. (DS c: 9)

pelit: Me e a acı. (DS c: 12)

pur: Ta lı, sert toprak. (DS c: 12)

pürçek: Fındık ve cevizlerde olan püskül biçimindeki erkeklik organı. (DS c:9)

rahmet: Ya mur. (DS c: 12)

sadır: drar, sidik. (DS c: 12)

saplık: Balta, çapa ve benzeri araçlara sap yapmakta kullanılan odun. (DS c: 10)

savak ba ı: De irmende suyun olu a girdi i yer. (DS c: 10)

savak: De irmen suyunu ba ka yöne çevirmek için oluk önüne konulan tahta. (DS c: 10)

say: Kaya, tamamen kayalık zemin. (DS c:12)

sef: Yanlı . (DS c: 10)

selinti: Sel sularının sürükledi i çerçöp. (DS c: 10)

set: Sedir. (DS c: 10)

sısga: Tohumluk küçük so an. (DS c: 12)

sinenmek: Gizlenmek, saklanmak. (DS c:10)

sümsük: Aptal, mıymıntı, sünepe. (DS c: 10)

ap ak: Su içmede kullanılan tahta kepeç, tas. (DS c: 12)

tevekkel: Deli gibi, kaçık, akı az, saf. (DS c:10)

tıfil: Geli memi , büyümemi , ufak tefek.
(DS c: 12)

tohtamak: Dinlenmek, rahatlamak,
serinlemek. (DS c: 10)

ye nik: Hafif. (DS c: 11)

yeni: Gelecek yıl. (DS c: 11)

veygü: Kurtulmu , biriktirilmiş otlardan
hayvan yemi. (DS c: 11)

yeykamak: Yıkamak. (DS c: 11)

yuka: Derin olmayan, sı . (DS c: 11)

yüzlemek: Yorgana, mindere yüz geçirmek.
(DS c: 11)

zibarmak: 1. Ölmek. 2. Uyumak, sesi
kesilmek. (DS c: 12)

zbiç: Kiraz, dut, üzüm gibi meyvelerin ince
sapı. (DS c: 11)

Sonuç

Görüldü ü üzere “Türkiye Türkçesi’nde Halk A zından Derleme Sözlü ü”nde Giresun a ızları açısından eksik olan birçok sözcü ün ve sözcük anlamının oldu u anlaşılmaktadır. Türkçenin söz varlı mının en büyük hazinelerinden olan bu yerel sözcüklerin; yukarıda da belirtildi i üzere bir an önce derlenerek kayıt altına alınması gerekmektedir. Çünkü ça ımızın en büyük özelliklerinden biri de yerel hayata ait olan birçok malzemeyi hızla yok etmesidir.

Bu çalı ma ile Giresun ili a zından Derleme Sözlü ü’ne eklenebilecek 168 sözcük tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra Derleme Sözlü ü’nde bulunan 126 sözcü e de Giresun a zı içerisinde tespit edilmiş olan farklı anlamların eklenebilece i anlaşılmıştır. 3. ve son baskı altında ise Derleme Sözlü ü’nde bulunan ancak Giresun a zında oldu u gösterilmeyen bazı sözcükler ele alınmıştır. Bu kısımda amaçlanan, sözcüklerin ortak kullanım yörelerinin tespit edilmesi ve Türkiye Türkçesi a ızları içindeki bütünlü ün ve ortak noktaların ortaya çıkarılmasıdır. A ızlara has sözcüklerin hangi bölgelerde, hangi anlamlarda ortak olarak kullanıld ının tespit edilmesi açısından bu katkıların önemli olacağı dü ünülmektedir. Bu kısımda da 109 sözcü ün tespiti yapılabilmektedir.

Çalı mamızdaki bu sözcüklere yeni ara tırmalar ile eklemeler yapılması mümkündür. A ızlar, yapısı itibari ile standart dil ve lehçelere göre daha fazla de ikenlerdir. Giresun ilinin ilçeleri arasında kullanılan bazı sözcüklerde, fonetik farklılıklar oldu u gibi anlam farklılıklarının da oldu u tespit edilmiştir. Bu geni söz varlı ı içinde tespit ederek yapt ımız katkıların kayıtlı hale gelmesinin önemli oldu u anlaşılmaktadır. Burada bulunan bazı sözcüklerin gelecek ku aklar tarafından kullanılmayacağı ya da bazı sözcüklerin anlam de işmelerine u rayacağı a ikârdır. Bu durumda, a ızlardaki yerel söz varlıklarının ara tırmacılar tarafından köy köy gezilerek derlenmesi ve kayıt altına alınması çok önemlidir. Bu yapılan çalı malar hem Derleme Sözlü ü’ne büyük katkı yapacak hem de Türkiye Türkçesi a ızlarının tasnifi ve farklı açılardan incelenmesi için büyük bir kaynak olacaktır.

Bu çalı manın, Giresun a ızları için yapacağ ımız katkıların bir baskıcı niteli inde oldu u ek olarak söylenebilir. Giresun ili ve yöresinin yerel söz varlıklarını bir bütün halinde toplama projemiz olan “Giresun ili ve Yöresi A ızları Sözlü ü” adlı eserin yayınlanması için son a amaya gelmiştir. Bu bahsedilen çalı ma tarafımızdan en kısa zamanda yayınlanacaktır. Bu eser ile Türkiye Türkçesi a ız çalı malarına önemli bir katkıda bulunulacağı dü ünülmektedir.

Sonuç olarak anlaşıld ı üzere Türkçe gibi zengin bir dilde yerel a ızlarda kullanılan sözcüklerin kaybolup gitmeden derlenmesi büyük önem arz etmektedir. Türkçenin tarihten bugüne kadarki tüm lehçeleri ele alınarak yazılacak bir etimolojik sözlük için, bu a ızlardaki söz varlıklarının kaydı çok önemli olacaktır. Türk dilindeki bir ses, hece gibi her malzeme çok değerlidir ve biz ara tırmacılar için önemlidir. Bu konuda yapılacak çalı malar Türk dili için büyük bir hizmet olacak ve bu kültürel miraslarımızın gelecek ku aklara aktarılmasını sağlayacaktır.

TRANSKRİPSİYON KURALLARI⁸

- ı : uzun a
e : uzun e
i : uzun ı
î : uzun i
o : uzun o
ö : uzun ö
ü : uzun ü

KAYNAKLAR

- AKAR Ali, “A ız Sözlükleri Yöntem ve Sorunlar -I-”, **Turkish Studies**, C/S. 4/4, 2009, s. 1-11.
- BURAN Ahmet, “Türkiye Türkçesi A ızlarının Tasnifleri Üzerine Bir De erlendirme”, **Turkish Studies**, C/S. 6/1, 2011, s. 41-54.
- EKER Süer, **Ça da Türk Dili**, Grafiker Yayınları, 6. Baskı, Ankara 2010.
- ERDEM Mehmet Dursun, “A ız Sözlükçülü ü Üzerine”, **Turkish Studies**, C/S. 8/95, 2013, s. 95-102.
- TEK N Feridun, “Giresun A ızlarının Anadolu A ızları çindeki Yeri”, **Giresun Kültür Sempozyumu Bildirileri**, 30-31 Mayıs 1998, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları, stanbul 1998, s. 267-275.
- TELL O LU brahim, “Do u Karadeniz Bögesinin Türk Yurdu Haline Gelmesi Hakkında Bir De erlendirme”, **Turkish Studies**, C/S. 2/2, 2007, s. 654-664.
- Türkçe Sözlük**, Türk Dil Kurumu Yayınları, 11. Baskı, Ankara 2011.
- Türkiye’de Halk A zından Derleme Sözlü ü**, C. I-XII, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1963-1982.
- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_ttas&view=ttas

⁸ Söz konusu uzunluklar hece veya ses dü mesi sonucunda oluşur.